

Zemřel primář MUDr. Zdeněk Mechl, CSc.

V požehnaném věku 97 let nás nedávno opustil primář MUDr. Zdeněk Mechl, CSc. (1928–2025). Ještě donedávna byl nejstarším pamětníkem historie brněnského onkologického ústavu na Žlutém kopci. Narodil se ještě sedm let před jeho vznikem. S jeho jménem jsou spojeny samotné počátky oboru klinické onkologie, protinádorové medikamentózní léčby a jejího zavádění do praxe a také tuzemský vývoj nových cytostatik. Svou profesní kariéru zahájil v Ostravě v roce 1953, ale již od roku 1957 pracoval v brněnském Masarykově onkologickém ústavu. Kromě klinické práce se brzy zapojil také do výzkumu a vývoje v laboratorních ústavu ve spolupráci s prof. Zbyňkem Bradou, který později odešel do USA, a poté s prof. Janem Kovaříkem, který v ústavu dále vedl výzkumnou činnost. Známa je jeho přímá spolupráce s Ing. Františkem Kisseem a úspěšnou brněnskou farmaceutickou firmou Lachema, která vedla k výrobě tuzemských cytostatik – cisplatiny, karboxyplatiny, methotrexátu, prokarbazinu a tamoxifenu a skončila až s likvidací českomoravského farmaprůmyslu po roce 1989.

Byl jedním z velmi aktivních zakladatelů časopisu *Klinická onkologie* a také pravidelných Brněnských onkologických dnů. Obojího hojně využíváme dodnes. V 70. letech se zasloužil o ustavení samostatného lékařského oboru klinická onkologie. Vydával metodické listy *Chemotherapy Oncologica*, jejichž zdařilým metodickým potomkem je nyní periodicky aktualizovaná Modrá kniha protinádorové chemoterapie. Již před několika dekádami experimentoval v praxi s imunoterapií u maligního melanomu. Dlouho před sametovou revolucí byl hlavním spojovacím článkem naší zahraniční spolupráce nejen směrem na východ, ale též třeba do Itálie, do renomovaného milánského onkocentra, a rozvíjel tam též kontakty s firmou Farmitalia. V důsledku toho ústav participoval nejen na uznávaných mezinárodních klinických studiích, ale měl záhy přístup třeba k tehdy novým antracyklinům.

Zdeněk Mechl byl mužem akce, směřování a vize. V letech 1992–1998 se spolu s mladšími kolegy z ČR podílel ještě na vybudování moderního onkologického centra v Kuvajtu. Do vysokého věku pak také spolupracoval s onkologickými týmy v brněnských fakultních nemocnicích a se zájmem sledoval rozvoj onkologického ústavu. Jako seniorní komentátor aktuálního onkologického dění byl vždy vítaným a energizujícím oživením soudobých onkologických konferencí.

Tolik formálnější popisná část nekrologu a nyní ještě pár vlastních vzpomínek a osobních pocitů, získávaných v ústavu od konce 70. let. Vnímám to tak, že nám odešla legenda moravské a středoevropské onkologie. Mladší kolegyně a kolegové, kteří ho neznali, ani nevědí, že se jim hezky pracuje a se zájmem skotačí v mentálním prostoru onkologického ústavu, který po léta formoval také primář Zdeněk Mechl. Kdyby býval působil dále na západ, třeba při Vltavě, byl by nepochybně záhy jmenován docentem, profesorem, doktorem věd, radcem ministrů a činitelů dobou přináše-

ných a odnášených. Takto jich pouze velký zástup přežil. Pro nás v Brně byl vždy „jen“ primářem, ale zato v plném významu tohoto slova, tedy prvním v řadě našich onkologů a primárním hybatelem oboru klinické onkologie už od 60. let. Byl studnicí nápadů, myšlenek, poznatků, malých i velkých projektů, rychle se pohybujícím sportovcem na více trajektoriích. Fyzicky ho zpomalila až poslední léta jeho dlouhého plodného života. Myšlení a sdílení mu však vždycky šlo – po celý život až do jeho konce. Byl nadán velkým společenským charismatem, takže v kontaktu s ním jako by se zvedal teplý vítr s vírem čerstvého vzduchu. Jeho nadšení pro onkologické novinky až do jeho odchodu nebralo konce. Neskrývám, že jsem ho měl jako nepřehlédnutelnou a akční osobnost velmi rád a choval k němu respekt s pocitem mladičkého onkoeléva a žáka, což mi kromě mladosti zůstalo. Primář Mechl vstoupil do etapy onkologie snící – tehdy o nových protinádorových lécích, kterých bylo zprvu jen pár, ale i jeho zásluhou se jejich arzenál rychle

rozmáhl. Velmi se zasloužil o instalaci lékových klinických studií do ústavu jako poté už pevné součásti práce. V dobách, kdy jsme plaše zkoumali stav světa jen na zeměpisné mapě, byl už v osobním kontaktu s polovinou Evropy a inicioval návštěvy představitelů evropské onkologie v Brně už v době, kdy to bylo výjimečné a nesnadné. K jeho přátelům patřili Umberto Veronesi a Natale Cascinelli z milánského onkologického institutu, Sandor Eckhart z Budapešti a mnoho dalších známých odborníků, zvláště z východoevropských zemí. Zvláště srdečné vazby vždy rozvíjel se Slováky, s akademikem Wiliamem Thurzem a s profesory Kozou a Švecem z Bratislavy, ale organizoval i radostné odborné kontakty mimo metropole, jako byla třeba skupina BRKO (Brno, Košice). Samotné Brno, ale i celá onkologicky tehdy ještě dosti vlažná Česká republika, byly pro jeho ideje a ideály, řekněme, malým prostorem. Přímých a nepřímých žáků měl mnoho, určitě s úctou i úsměvem vzpo-

mínají. Primář Mechl byl velmi přátelský a kooperativní, aktivně rozvíjel vazby s radioterapií, chirurgií, diagnostickými obory a koordinátory onkologického výzkumu, myšlenka multidisciplinarity onkologie mu byla vlastní. V mysli mi trvale uvízla jeho dávná letmá rada: „Pane kolego, spoléhejte především sám na sebe.“ Primář Mechl odešel symbolicky v proliferačním a kvetoucím období roku, a tak si i vzpomínám, že měl rád vodní kosatce a vysazoval je sám u bazénku, který býval kdysi též odpoledním diskuzním místem lékařů v blízkosti mezi ústavem a tehdejší Bakešovou nemocnicí. Dnes je již zasypán, ale kolem i na jeho základech a kořenech vyrůstá mnohé a nové. Z posledních setkání vím, že primář Mechl byl tomu rozvoji velmi rád. Ostatně sdílel s tehdejšími ostatními otci zakladateli ústavu onu programovou instrukci pro nás a příští: „Nenechejte to tady zpustnout!“

Snad primář Mechl velkoryse přehlédne, že ho zde na věčnost provází

nekrolog od obyčejného chirurga, byť onkologicky atestovaného a s dychtivým zájmem o obor, a nikoli kvalifikovanější pojednání od jeho kolegů klinických onkologů, které sám vychovával nebo nepřímo odborně ovlivnil. Nicméně věřím, že až přijde čas, ještě spolu moji omluvu na věčnosti probeleme, ať už v onkoráji, nebo v onkopěkce, případně v mixu obojího, jak je tomu i v pozemském životě. Anebo v čekárně očištění, kde nás očistí a zhodnotí jiní, nejspíše nějaká komise, jak je zvykem. Myslím totiž, že primář Mechl by nadšeně souhlasil, že i ve smutku má být spíše veselo a zejména že má být stále jasno o vizi a směřování k něčemu vyššímu, trvalejšímu a lepšímu, jak se svým typickým nasazením a gestem nabádá na přiložené historické fotografii.

Čest, a zejména onkočest jeho památce!

*prof. MUDr. Jan Žaloudík, CSc.
Masarykův onkologický ústav v Brně*